

Prachtig, dit nationaal-socialistische familiedrama

In *Landverrader* laat Helmert Woudenberg overtuigend zien hoe zijn grootvaders politieke ideologie ontspoorde.

Toen de toneellampen aangingen zag Dick Woudenberg (87) zijn vader Jan op een brits in zijn isoleercel zitten. De beginscène van het solostuk *Landverrader*, vorige week donderdag, op het podium van de Haarlemse Toneelschuur was om meer dan één reden een betekenisvol moment.

Natuurlijk, de in *NRC Handelsblad* terecht door Kester Freriks met [vier ballen](#) beloonde voorstelling gaat over de manier waarop het aanvankelijk nog redelijk onschuldige nationaal-socialisme van Jan Woudenberg ontspoorde. Hoe de directeur van een IJmuidense vishandel, als een van de tien kinderen van een melkboer opgegroeid in de Amsterdamse Jodenhoek, als [leider](#) van de gelijkgeschakelde arbeidersbeweging geleidelijk steeds verder werd meegetrokken in het kwaad, tot hij een medeplichtige werd van het misdadigste regime van de twintigste eeuw.

Maar voor de goede verstaander schetste Jan Woudenberg, gespeeld door zijn kleinzoon, acteur en toneelschrijver Helmert, in die eerste scène in kort bestek ook de ondergang van zijn eigen nationaal-socialistische gezin. En daarmee het failliet van zijn opvoeding, zijn overtuiging, van alles wat hij belangrijk had gevonden in het leven van voordat hij in die cel belandde. Hij had na de Duitse nederlaag verkleed als soldaat geprobeerd te vluchten en zat nu gevangen in de Havenstraat. Als overtuigd nationaalsocialist en collaborateur van de Duitse bezetter wachtte hem mogelijk de doodstraf. Eerder was zijn kameraad Anton Mussert al geëxecuteerd en had kameraad Meinoud Rost van Tonningen, met wie hij voor de oorlog in de Tweede Kamerfractie van de NSB had gezeten, zichzelf over de balustrade van het Scheveningse Oranjehotel geworpen. Woudenbergs vrouw, zijn dochter en haar twee kinderen zaten net als hijzelf vast, zij het niet in een isoleercel maar in een kamp voor landverraders, waar ze niet zachtzinnig werden aangepakt. Zijn oudste zoon was kort na zijn vijfentwintigste verjaardag gesneuveld aan het Oostfront, tijdens gevechten met het Rode Leger in een van de Baltische staten. Diens vrouw was op Dinsdag zwanger naar Duitsland gevlucht en daar 21 jaar oud gestorven, kort nadat ze was bevallen van een zoon.

Die baby, een wees dus vrijwel vanaf zijn geboorte – volgt u het nog? – was dezelfde Helmert Woudenberg die nu op de planken stond in de rol van zijn landverraderlijke grootvader. De jongste zoon Dick Woudenberg, zestien ten tijde van de Duitse nederlaag, was als enige op vrije voeten gesteld na een kort verblijf in verschillende strafkampen. Als jongetje was hij lid geweest van de Jeugdstorm, zijn middelbare schooltijd had hij doorgebracht aan de Reichsschule in Valkenburg, waar de toekomstige nazi-elite werd opgeleid. En tenslotte was hij als scholier zonder enige gevechtservaring opgeroepen om samen met zijn klasgenoten in zijn schooluniform een poging te doen om de laatste resten van het Derde Rijk overeind te houden.

Nu keek Dick in een Haarlemse toneelzaal naar zijn neef Helmert, met zijn echte Woudenberghoofd, in de ijzersterke rol van zijn vader, zij het zonder diens typerende Amsterdamse accent. Die brits, die

cel in het Huis van Bewaring – Dick Woudenberg was op deze winteravond in 2016 weer even terug in 1946 toen hij daar zijn vader na jaren weer zag, verslagen, achter tralies. En daar, op dat moment, wist hij pas heel zeker dat alles verloren was.

[Landverrader](#). Tekst, regie en spel: Helmert Woudenberg.

Tour tot en met 21 mei 2016.

Lees verder over [Theater](#)

Een nieuw onderzoek suggereert bepaalde technieken om mensen online te overtuigen. Maar hebben die wel echt zin?

Ze gaf het op. Vlak voor de jaarwisseling stopte *Washington Post*-journaliste Caitlin Dewey met haar populaire rubriek over online leugens, nepnieuws en hoaxes. Na 82 afleveringen 'What was fake on the internet this week' had ze er genoeg van. De misinformatie was te wijdverspreid en de bereidheid het eigen ongelijk in te zien te gering. Dewey's [conclusie](#): mensen koesteren hun *bias* nu eenmaal zo sterk, dat ze louter geïnteresseerd zijn in informatie die hun standpunt bevestigt. Zelfs als die informatie overduidelijk nep of onwaar is.

Noem het het Donald Trump-effect. Vernietigende *fact checks* lijken zijn populariteit alleen maar te vergroten. In Nederland zie je iets soortgelijks. Iedereen die weleens al dan niet per ongeluk in de hinderlaag van een Facebook- of Twitterdiscussie is gelopen herkent het. Bij het welles-nietesniveau van de discussies steekt een dreinende peuter fraai af. Loopgraven zijn ingenomen, feiten en argumenten zinloos. 'Is dit het moment waarop iedereen definitief in verschillende realiteiten is gaan leven?' vroeg Dewey zich vertwijfeld en wanhopig af.

Toch gaf een studie haar deze week in elk geval weer een klein beetje [hoop](#). Volgens een nieuw [artikel](#) van wetenschappers uit Cornell met de veelbelovende titel 'Winning Arguments: Interaction Dynamics and Persuasion Strategies in Good-faith Online Discussions', zijn er namelijk wel degelijk technieken om mensen op internet van standpunt te doen veranderen. De onderzoekers keken daarvoor naar de [Reddit-community](#) Changemyview, waar mensen met een vastgeroeste mening anderen uitdagen hen te overtuigen.

Een analyse van 18.000 discussies leverde een aantal conclusies en tips op. Bijvoorbeeld: reageer snel, maar wel liever met een lange tekst met argumenten dan met een kort regeltje. Link naar bewijs. En: blijf rustig, citeer je tegenstander niet (hinderlijk!), probeer zijn of haar argumenten niet te weerleggen, maar draag andere zaken aan waar hij of zijn nog niet aan gedacht heeft. Dus, bijvoorbeeld: niet het gezelligheid-argument van zwarte piet ontkennen, maar liever opwerpen: is het voor alle kinderen wel zo leuk? Lukt het na vier posts nog niet om iemand te overtuigen, hou dan maar op: hoe langer een discussie voortwoekert, hoe minder kans op succes.

Het klinkt allemaal niet bepaald als *rocket science*, en tegen het onderzoek is natuurlijk ook veel in te brengen. Het belangrijkste: iedereen in de onderzochte Reddit-groep staat ervoor open omgepraat te worden, waar mensen een internetdiscussie meestal juist ingaan met ondoordringbaar verdedigingsgeschut. Maar toch. De Cornell-onderzoekers willen hun studie in elk

geval gaan uitbreiden, om te kijken of er ook op andere plekken op internet (Facebook en Twitter) technieken te onderscheiden zijn die helpen bij een betere, op feiten gebaseerde discussie. Je simpelweg neerleggen bij leugens, nepnieuws en ongefundeerde haat is ook geen oplossing.

Hoaxmap.org

Een vrouw in Duitsland besloot dat in elk geval niet te doen. Vorige week startte zij de [site](#) Hoaxmap.org, om onware geruchten over vluchtelingen te ontkrachten. Op het kaartje staan inmiddels 231 plekken in Duitsland, Zwitserland en Oostenrijk waar geruchten, vaak verspreid via sociale media, uiteindelijk onzin bleken te zijn. Zoals het nieuwtje dat vluchtelingen zwanen zouden hebben opgegeten, of een hond hadden afgeslacht. Allemaal niet waar, maar wel lustig gedeeld in Facebook-discussies.

Maar heeft het zin, om hoaxes te ontkrachten en te blijven tegenargumenteren? Dewey heeft nog altijd haar twijfels. Ze citeert Taha Yasseri, onderzoeker bij het Oxford Internet Institute: 'Internet kwam dan wel *bottom up* tot stand, dat betekent absoluut niet dat het democratisch of horizontaal georganiseerd is. Je ziet overal sociale groepsvorming en hiërarchie in de manier waarop informatie zich verspreid.'

Het is het proberen waard, en meer onderzoek is welkom. Maar ook de wetenschap gaat je waarschijnlijk niet helpen een Facebook-discussie te winnen. Want tja, wetenschap? Dat is natuurlijk ook maar 'een mening.'

Lees verder over [Internet](#)